

Maksymilian Judycki
Fundacja Polonia Semper Fidelis

Moje serce zostało we Lwowie, czyli polskie perły lwowskiej architektury w rysunkach Tadeusza Kurka

Słowa kluczowe

Lwów, Polska, Ukraina, zabytki, kościoły, katedry, polskie pałace, II wojna światowa, polskie Kresy, historia, ludobójstwo, Potoccy, Siemińscy, Lewiński, architektura, urbanistyka, rzeźba

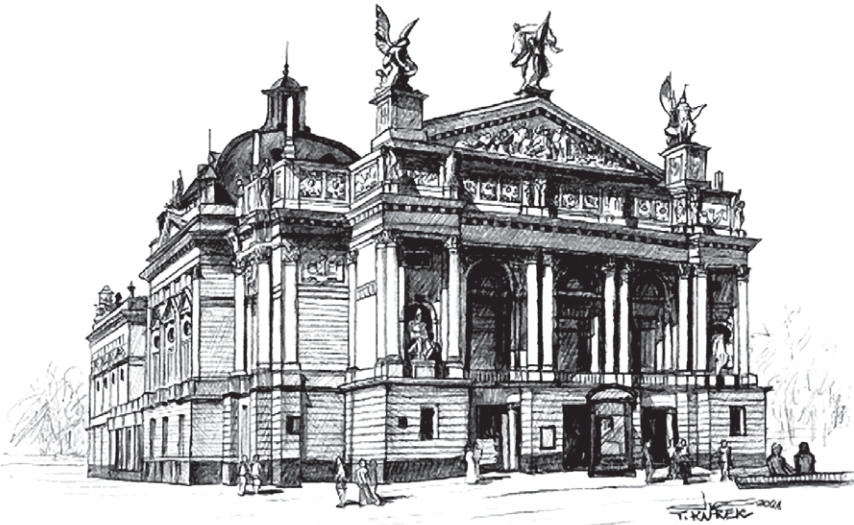
Streszczenie

Krótką historią polskich zabytków architektury we Lwowie zilustrowana rysunkami ostrowieckiego artysty plastyka Tadeusza Kurka. Dotyczy takich budowli, jak Teatr Wielki, Dworzec Kolejowy, Pałac Potockich, Pałac Siemieńskich, Uniwersytet Lwowski, Politechnika Lwowska, katedra pw. św. Jura, kościół św. Marii Magdaleny, Ratusz Miejski, kamienica Sprechera, Cmentarz Obrońców Lwowa.

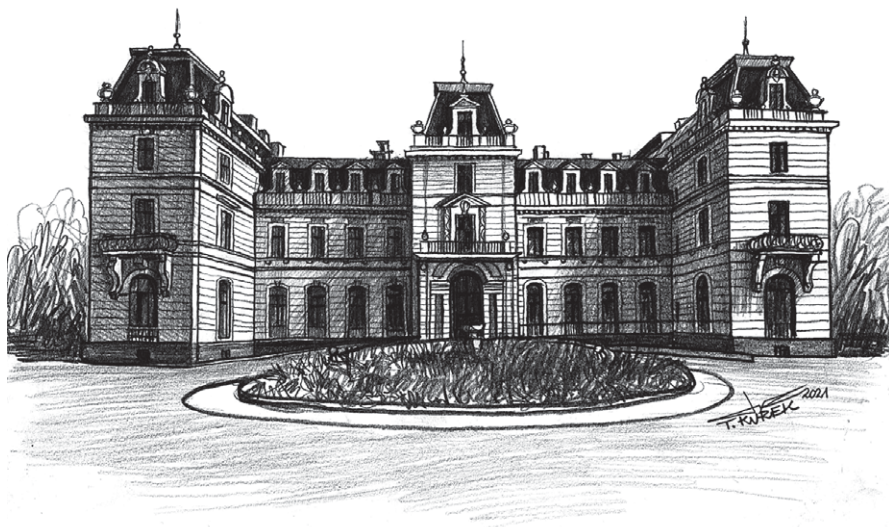
Urodzony w Ostrowcu Świętokrzyskim, ale zakochany we Lwowie artysta plastyk Tadeusz Kurek zajmuje się zawodowo malarstwem olejnym, akwarelowym, rysunkiem oraz rzeźbą i projektowaniem wnętrz. Jego prace ilustrują liczne publikacje książkowe i artykuły prasowe. Jako portrecista wykonał ponad 2 tys. szkiców portretowych, m.in. mieszkańców Ostrowca, dzieci, dowódców wojny polsko-rosyjskiej, polskich oficerów w armii Napoleona I Bonaparte, byłych żołnierzy Armii Krajowej, biskupów, lekarzy, jak również Polaków i osób polskiego pochodzenia mieszkających w różnych krajach świata. Ostatnim sukcesem rzeźbiarsko-projektowym Tadeusza Kurka był wygrany w 2020 roku konkurs na projekt pomnika Polonii w Warszawie. Jest wieloletnim członkiem Związku Polskich Artystów Plastyków oraz Światowej Rady Badań nad Polonią. Swoje prace prezentował na wystawach indywidualnych w kraju i za granicą m.in. w Australii, Brazylii, Francji, Rosji czy na Litwie. W 2013 roku, w galerii „Własna Strzecha” we Lwowie zaprezentował swój dorobek twórczy w zakresie rysunku polskiej architektury. „Wystawa cieszyła się wielkim powodzeniem – wspominał prof. Mieczysław Malawski, członek Lwowskiej Narodowej Akademii Sztuki – a jego prace były inspiracją dla miejscowych artystów”.

Wśród graficznych cykli dotyczących architektury miejskiej znalazły się również rysunki architektury Lwowa, miasta, które na Tadeuszu Kurku wywarło ogromne wrażenie. Poniżej prezentuję fragment jego kolekcji zatytułowanej *Polskie perły lwowskiej architektury*.

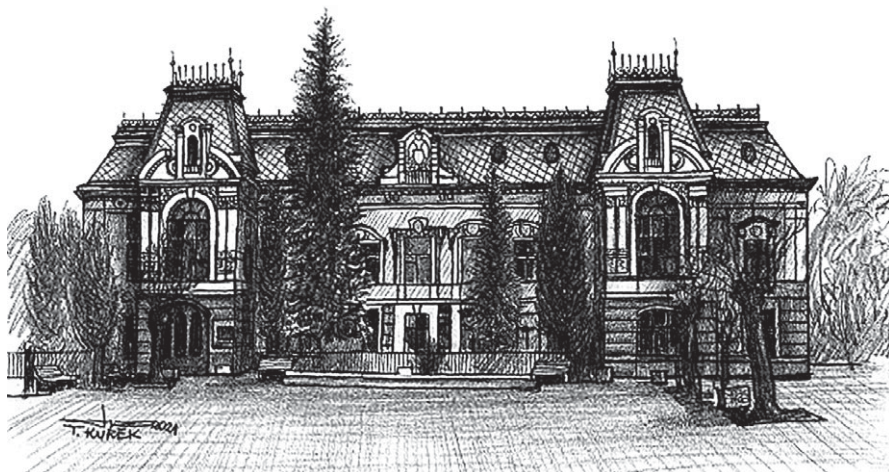
Teatr Wielki

Zaprojektowany i wybudowany przez prof. Zygmunta Gorgolewskiego w latach 1895–1900 monumentalny gmach teatralny był i nadal pozostaje wizytówką polskiej architektury lwowskiej przełomu XIX i XX wieku. Budowla zajmuje powierzchnię ponad 3 tys. m², ma kształt prostopadłościanu o wymiarach 45 x 95 m. Trójkątny szczyt gmachu zwieńczony został uskrzydłonymi postaciami symbolizującymi Dramat, Sławę i Muzykę. Pomiedzy frontowymi arkadami niegdyś umieszczone były popiersia Chopina, Moniuszki, Elsnera i Kurpińskiego. Obecnie to popiersia Szewczenki, Mickiewicza, Puszkina i Franki. Czterokondygnacyjna, w kształcie liry, widownia może pomieścić około 1 200 widzów. Scena może być zasłaniana trzema kurtynami, z których jedna jest arcydziełem Henryka Siemiradzkiego. Pierwszym dyrektorem teatru był Tadeusz Pawlikowski. Obecnie to Państwowy Akademicki Teatr Opery i Baletu im. Iwana Franki.

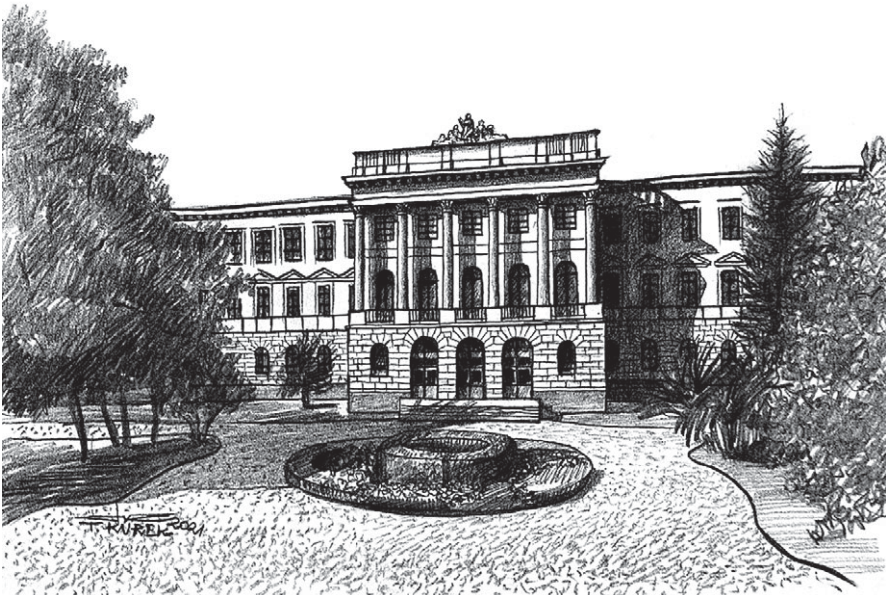
Pałac Potockich

Zbudowany w stylu klasycznym w latach 1888–1890 przez architekta Juliana Cybulskiego dla Alfreda Józefa Potockiego. Skonfiskowany przez Sowieków w 1940 i przeznaczony na Pałac Ślubów. Po odremontowaniu w latach 1998–2001 przeznaczony na rezydencję prezydenta Ukrainy we Lwowie i Lwowską Galerię Sztuki.

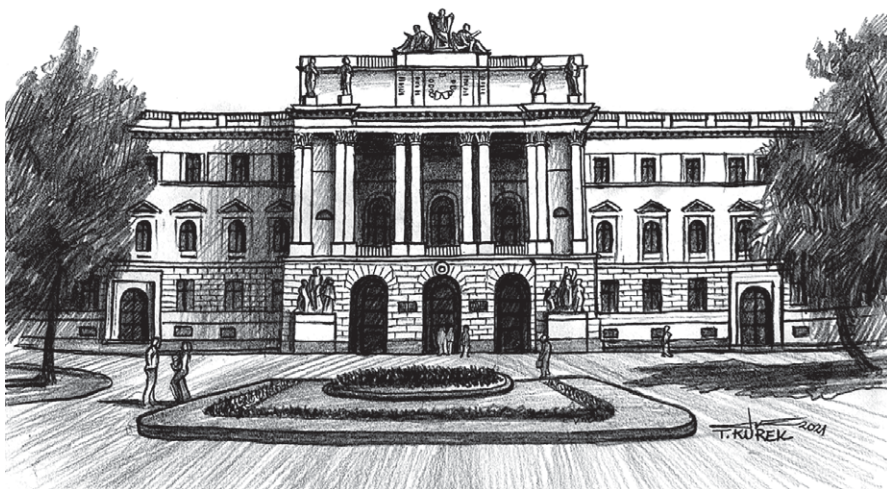
Pałac Siemieńskich

Przy ulicy Piekarskiej 19 znajduje się dawny pałac Siemieńskich, zbudowany na początku XIX wieku, a przebudowany w roku 1873 przez Jana Kudelskiego i Jana Lewińskiego w stylu baroku francuskiego. Elewację pałacu zdobił znamienity artysta Piotr Harasimowicz. Obecnie w zniszczonym pałacu mieści się szkoła dla dzieci opóźnionych w rozwoju.

Politechnika Lwowska

Zbudowana w latach 1873–1877 według projektu Juliana Zachariewicza dla Cesarsko-Królewskiej Szkoły Politechnicznej. W eklektycznym budynku znajduje się monumentalny sześciokolumnowy portyk, którego attykę wieńczą alegoryczne rzeźby dłuta Ludwika Marconiego, przedstawiające: Inżynierię, Architekturię i Mechanikę. Pod rzeźbami wykuto napis: „Litteris et Artibus” (Naukom i Sztukom). Lata 1918–1939 przyniosły Politechnice Lwowskiej niezwykle rozkwit jako uczelni akademickiej, zapewniającej swoim wychowankom, krajowym i zagranicznym, zdobycie na sześciu wydziałach nowoczesnej wiedzy. Pierwszym rektorem był prof. Maksymilian Matkiewicz (1919–1920), a ostatnim prof. Antoni Wereszczyński (1939).

Uniwersytet Lwowski

Wyższa uczelnia, utworzona w 1661 roku pod nazwą Akademii Lwowskiej z kolegium jezuickiego (założonego 1608), na mocy aktu fundacyjnego Jana II Kazimierza. W latach 1918–1939 działał pod nazwą Uniwersytet Jana Kazimierza. Dwupiętrowy budynek z ryzalitem centralnym, na szczycie którego znajduje się grupa personifikacyjna trzech postaci: Galicji, Wisły i Dniestru. Natomiast fasadę budynku zdobią rzeźby symbolizujące: Miłość, Sprawiedliwość, Prawdę i Wiarę. W okresie II RP uczelnia ta należała do najlepszych w Polsce, na której wykładali europejskiej sławy profesorowie m.in. Szymon Askenazy, Oswald Balzer, Kazimierz Twardowski, Stefan Banach, Jan Czekanowski, Eugeniusz Romer. W okresie okupacji hitlerowskiej w lipcu 1941 roku na Wzgórzu Wuleckim we Lwowie Niemcy rozstrzelali kilkudziesięciu polskich profesorów z lwowskich uczelni. Wśród nich znaleźli się profesorowie Uniwersytetu Lwowskiego: Antoni Cieszyński, Władysław Dobrzaniecki, Jan Grek, Jerzy Michał Grzędzielski, Henryk Hilarowicz, Roman Longchamps de Bèrier (rektor UJK), Witold Walerian Nowicki, Tadeusz Ostrowski, Stanisław Michał Progulski, Roman Rencki, Włodzimierz Sieradzki oraz Adam Sołowij. Po włączeniu Lwowa do Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej stał się sowiecką wyższą uczelnią. Od 1991 po uzyskaniu przez Ukrainę niepodległości uniwersytet we Lwowie nosi nazwę Państwowy Uniwersytet im. Iwana Franki. Zatrudnia 1 200 nauczycieli akademickich i kształci 22 tys. studentów.

Archikatedralny sobór św. Jura

Katedralna cerkiew Ukraińskiego Kościoła Greckokatolickiego zbudowana w stylu rokokowym w latach 1744–1772 z fundacji biskupa Atanazego Szeptyckiego przy placu św. Jura. Do 1946 był to sobór Kościoła katolickiego obrządku greckokatolickiego. W marcu 1946 archikatedra przekazana została Rosyjskiemu Kościołowi Prawosławnemu, jednocześnie usunięto z jej wnętrza greckokatolickie i ukraińskie elementy. Po uzyskaniu przez Ukrainę niepodległości cerkiew wróciła do Kościoła greckokatolickiego. W 1998 sobór św. Jura został wpisany na listę światowego dziedzictwa UNESCO.

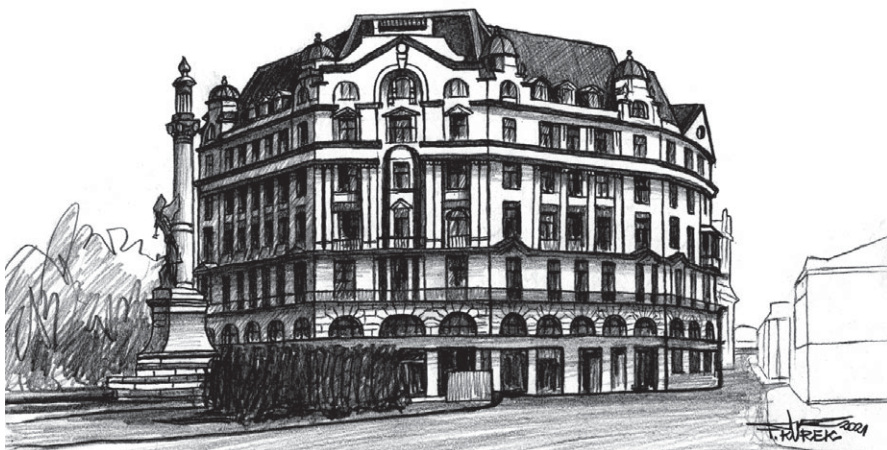
Kościół pw. Świętej Marii Magdaleny

Barokowa świątynia zlokalizowana przy ulicy Leona Sapiehy (obecnie Stepana Bandery 8), zbudowana w 1600 roku przez architektów Marcina Godnego i Alberta Kielara z fundacji Anny Pstrokońskiej. Zniszczony podczas wojny północnej, rozbudowany w latach 1753–1758 przez architekta Marcina Urbanika. Był kościołem rzymskokatolickim do 1962 roku, kiedy to władze radzieckie odebrały go władzom kościelnym i przekazały Politechnice Lwowskiej. W 1991 roku, po odzyskaniu niepodległości przez Ukrainę, budynek zgodnie z prawem przeszedł na własność miasta Lwowa. Kościół wydzierżawiony został przez władze miejskie dyrekcji Domu Muzyki Organowej i Kameralnej. Od 2001 roku w kościele działa również reaktywowana rzymskokatolicka parafia.

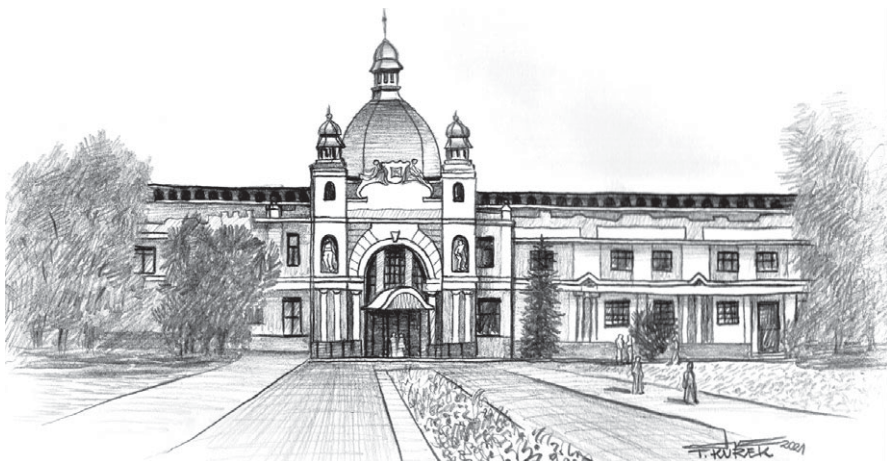
Ratusz

Pierwotny ratusz w stylu gotyckim zbudowano ok. roku 1380, następny murowany powstał w latach 1491–1501. W 1615 został przebudowany w stylu renesansowym i wzbogacony ośmioboczną wieżą, która w 1826 runęła, niszcząc znaczną część budynku. Katastrofa ta przyspieszyła rozbiórkę starego budynku i budowę nowego ratusza. Nowy okazały ratusz w stylu klasycystycznym zbudowano w latach 1827–1835 według projektu Józefa Markla i Franciszka Treschera. Był to trzypiętrowy gmach z 65-metrową wieżą, zwieńczoną kopułą. Na wieży umieszczono zegar. Niestety, w 1848 ratusz spłonął w wyniku bombardowania Lwowa przez Austriaków. Odbudowa trwała ponad rok i nieznacznie zmieniła poprzedni projekt, m.in. usunięto z wieży kopułę. Wnętrze ratusza liczyło 156 pokoi i dziewięć dużych sal. Oprócz urzędów magistrackich mieściła się w nim Galicyjska Kasa Oszczędności, Szkoły Realna i Przemysłowa, Muzeum Przemysłowe, a z początkiem XX wieku również archiwum miejskie. W czasach ZSRR ze ścian ratusza usunięto wszelkie polskie tablice i dzisiaj nie ma tam już żadnej.

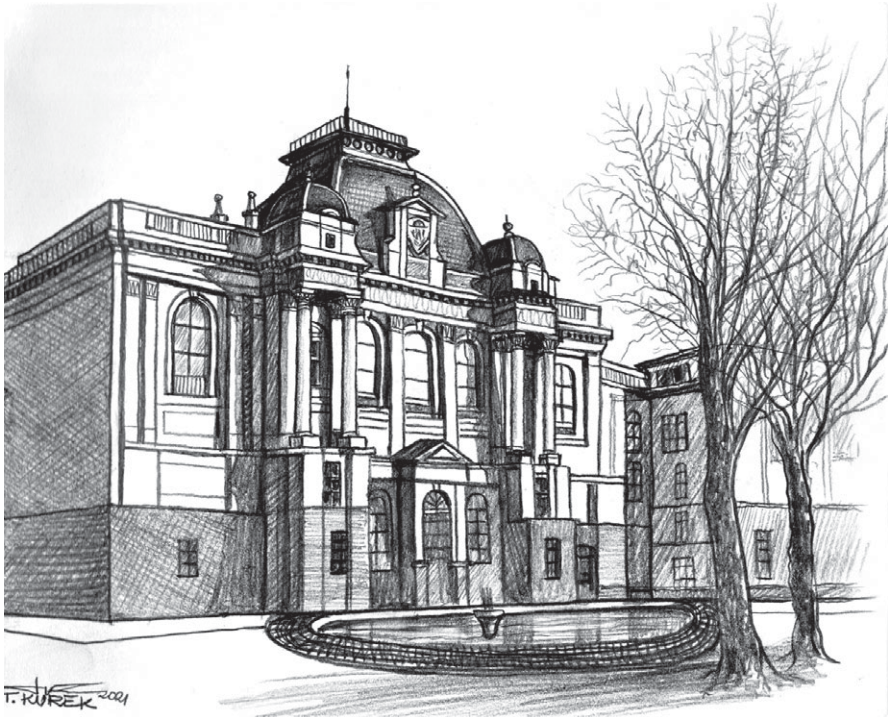
Kamienica Sprechera

Okazały, wielofunkcyjny budynek przy ulicy Akademickiej 7 (obecnie Tarasa Szewczenki), zbudowany na polecenie Jonasza Sprechera przez architekta Ferdynanda Kasslera w latach 1927–1929. Był jednym z największych budynków komercyjnych międzywojennej Polski.

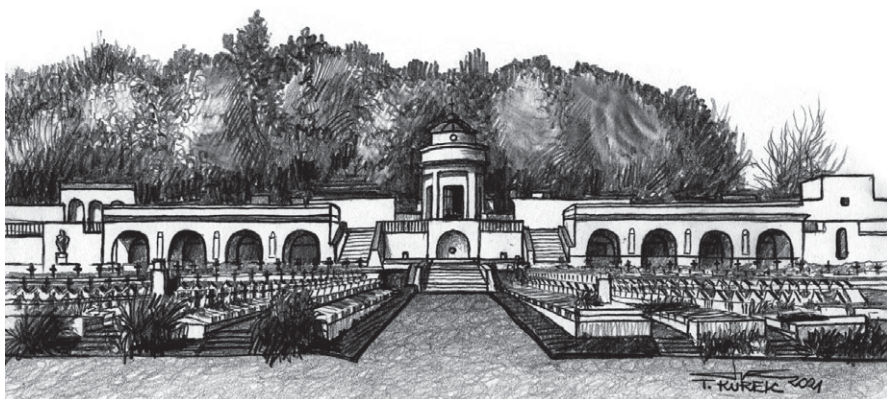
Dworzec Kolejowy

Zbudowany w latach 1899–1904 w stylu wiedeńskiej secesji według projektu architekta prof. Władysława Sadłowskiego stał się najbardziej okazałym dworcem kolejowym w Europie. Do 1939 dwa pomieszczenia kas biletowych i okazała poczekalnia miały piękny wystrój w stylu secesyjnym. We wrześniu 1939 oraz w czerwcu 1941 był wielokrotnie bombardowany przez niemieckie lotnictwo.

Muzeum Przemysłu Artystycznego

Trójkondygnacyjny budynek zwieńczony kopułą został wzniesiony w 1891 roku według projektu Juliana Zachariewicza dla Galicyjskiej Kasy Oszczędności. W latach II Rzeczypospolitej mieściło w nim się Muzeum Przemysłu Artystycznego. W 1951, na bazie Muzeum Przemysłu Artystycznego oraz Muzeum Towarzystwa Naukowego im. Szewczenki, utworzono Muzeum Etnografii i Przemysłu Artystycznego Narodowej Akademii Nauk Ukrainy.

Cmentarz Obrońców Lwowa

Autonomiczna część Cmentarza Łyczakowskiego, często nazywana Cmentarzem Orląt, gdyż część spośród pochowanych tam żołnierzy to młodzież szkół średnich i wyższych (m.in. Jaś Dufrat 12 lat, Ksawery Wąsowicz 13 lat, Jan Kłosowski 14 lat, Antoni Skawiński 14 lat, Tadeusz Wiesner 14 lat, Janusz Baczyński 15 lat). Są tam mogiły uczestników wojny polsko-ukraińskiej o Lwów i Galicję Wschodnią, a także wojny polsko-bolszewickiej. Cmentarz został zaprojektowany w stylu *art déco*. Po II wojnie światowej urzędowo przestał istnieć. W sowieckich planach Lwowa włączono go do Cmentarza Łyczakowskiego. Po odzyskaniu niepodległości przez Ukrainę również nie istniał w planach i przewodnikach. Dopiero od 1999 roku został nazywany Polskim Cmentarzem Wojennym.

Maksymilian Judycki

Bibliografia

Chanas Ryszard, Czerwiński Janusz, *Lwów. Przewodnik turystyczny*, Ossolineum, Wrocław 1992.

Draus Jan, *Uniwersytet Jana Kazimierza we Lwowie 1918–1946. Portret kresowej uczelni*, Księgarnia Akademicka, Kraków 2007.

Górska Aleksandra, *Kresy. Przewodnik*, Wydawnictwo Ryszard Kluszczyński, Kraków 2005.

Jaworski Franciszek, *Ratusz lwowski*, Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa, Lwów 1907.

Jaworski Franciszek, *Cmentarz Gródecki we Lwowie*, Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa, Lwów 1908.

Jaworski Franciszek, *Uniwersytet Lwowski. Wspomnienia jubileuszowe*, Towarzystwo Miłośników Przeszłości Lwowa, Lwów 1912.

Kaczorowski Bartłomiej, *Zabytki starego Lwowa*, Oficyna Wydawnicza, Warszawa 1990.

Kłębowski Janusz, *Dzieje sztuki polskiej*, Arkady, Warszawa 1987.

Lisowscy Elżbieta i Andrzej, *Kieszonkowy przewodnik. Lwów od środka*, Wydawnictwo RM, Warszawa 2007.

Medyński Aleksander, *Lwów. Przewodnik dla zwiedzających miasto*, Towarzystwo Wydawnicze we Lwowie, Lwów 1937.

Popławski Zbysław, *Dzieje Politechniki Lwowskiej 1844–1945*, Ossolineum, Wrocław–Kraków 1992.

Rąkowski Grzegorz, *Lwów. Przewodnik krajoznawczo-historyczny po Ukrainie Zachodniej*, Oficyna Wydawnicza Rewasz, Pruszków 2008.

Redzik Adam, *Wydział Prawa Uniwersytetu Lwowskiego w latach 1939–1946*, Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2006.

„Rocznik Lwowski”, Warszawa 1991–2016.

Schneider Antoni, *Przewodnik po mieście Lwowie*, Lwów 1871.

Tokarski Jacek, *Lwów i okolice*, Pascal, Bielsko-Biała 2005.

Włodek Przemysław, Kulewski Adam, *Lwów. Przewodnik*, Oficyna Wydawnicza Rewasz, Pruszków 2006.

Wołczański Józef, *Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza 1918–1939*, Kraków 2002.

My Heart Stayed in Lviv — the Polish Gems of Lviv Architecture in the Drawings of Tadeusz Kurek

Keywords

Lviv, Poland, Ukraine, historical monuments, churches, cathedrals, Polish palaces, II World War, Polish Borderlands, history, genocide, the Potocki family, the Siemiński family, Lewiński, architecture, urbanism, sculpture

Abstract

A brief history of Polish historical architectural monuments in Lviv illustrated with the drawings of Tadeusz Kurek, visual artist from Ostrowiec Świętokrzyski. It focuses on such monuments as: Grand Theatre, Railway Station, the Potocki Palace, the Siemieński Palace, Ivan Franko National University of Lviv, Lviv Polytechnic National University, Saint George's Cathedral, Church of St. Mary Magdalene, City Hall, the Sprecher tenement house, Lviv Defenders' Cemetery.

Mein Herz blieb in Lviv, oder die polnischen Perlen der Lviv Architektur in den Zeichnungen von Tadeusz Kurek

Schlüsselwörter

Lviv, Polen, Ukraine, historische Denkmäler, Kirchen, Kathedralen, polnische Paläste, Zweiter Weltkrieg, polnische Grenzgebiete, Geschichte, Völkermord, Potockis, Sieminski, Lewinsky, Architektur, Stadtplanung, Skulptur

Zusammenfassung

Eine kurze Geschichte der polnischen Baudenkmäler in Lviv, illustriert mit Zeichnungen des Ostrowiczter Künstlers Tadeusz Kurek. Gilt für Gebäuden wie z. B.: Das Große Theater, der Bahnhof, der Potocki-Palast, der Siemieński-Palast, die Lviv Universität, das Lviv Polytechnikum, Saint-Jura-Kathedrale, Kirche St. Maria Magdalena, Rathaus, Sprecher-Stadthaus, Friedhof der Verteidiger von Lviv.

Мое сердце осталось во Львове, или жемчужины польской архитектуры Львова в рисунках Тадеуша Курека

Ключевые слова

Львов, Польша, Украина, исторические памятники, церкви, кафедральные соборы, польские дворцы, Вторая мировая война, Восточные рубежи Польши, история, геноцид, Потоцкие, Семенские, Левинский, архитектура, градостроительство, скульптура

Резюме

Краткая история польских архитектурных памятников во Львове, иллюстрированная рисунками художника из Островца, Тадеуша Курека. В ней описываются: Львовский оперный театр, Железнодорожный вокзал, Дворец Потоцких, Дворец Семенских, Львовский университет, Львовская политехника, кафедральный собор Святого Юра, церковь Святой Марии Магдалины, городская ратуша, дом Шпрехера, Кладбище защитников Львова.